

MARIA ERNESTAM

På andra sidan solen

FORUM

Tidigare utgivning

Caipirinha med Döden (2005)

Busters öron (2006)

Kleopatras kam (2007)

Alltid hos dig (2008)

Bokförlaget Forum, Box 3159, 103 63 Stockholm
www.forum.se

Copyright © Maria Ernestam 2010
Svensk utgåva enligt avtal med Grand Agency
Omslagsbild © Love Lannér
Omslagsdesign © Hummingbirds
Tryckt hos ScandBook AB i Falun 2010
ISBN 978-91-37-13528-1

KAPITEL ETT

När jag tänker på hur jag en gång var blir allt som hände obegripligt. Tao Te Ching skulle förklara att vi kan peka ut var månen är med fingret, men att fingret inte är månen. För att kunna se månen måste man se bortom fingret.

Jag tror att det betyder att jag måste börja från början.

KAPITEL TVÅ

Träden var tunt beslöjade och sikten i backspegeln skymd. Solen letade sig in genom bilens fönster och fick dammpartiklar att virvla runt i luften. Tora och Linn satt i baksätet. Deras doft kittlade mig i nacken.

Jag sa något om våren, att den kanske var på väg. Ingen svarade. Axel sov eller också blundade han bara för att slippa prata. Han hade velat köra en bit men legat farligt nära mittlinjen. En bilist hade tutat i en omkörning och Axel hade rutit att folk numera körde som en påse nötter. Sedan hade han bett mig ta över så att han kunde läsa tidningen.

Radion spelade "Tolvskillingsoperan" och jag försökte byta kanal. Axel tyckte inte om Brecht. Deprimerande musik.

Landskapet böljade i rogivande grönska. Nymornade buskar sträckte på grenarna, blommor vände sköra knoppar uppåt. *April is the cruellest month.*

Vi missade avfarten och fick vända om efter några kilometer. Tora mådde illa.

"Måste du köra så ryckigt?"

"Jag gör vad jag kan. Men vägen..."

"Du kör för fort, Viola."

Axel rätade på sig. Jag bromsade.

"Vi är snart framme. Ser ni havet? När jag var liten och vi åkte till Västkusten brukade vi alltid sitta och spana efter havet. Vid första skymten började vi sjunga 'La mer' allihop."

Minnet var plötsligt där. Jag och mina syskon i baksätet, pappa och mamma där framme. Ett evigt pratande, sjungande och skrattande. Inget nervöst i frågan om man kunde stanna och ta en paus. Alltid tid för glass eller en avstickare i skogen. Hit med filten, nu tar vi en fyrarätterslunch, smörgås och frukt och godis och kaffe.

Linn frågade om det fanns teve i det där huset.

”Jag har svårt att tro att det inte skulle finnas teve där.”

”Men har du kollat?”

”Har vi kollat, Axel?”

”Vilka vi?”

Tysta hittade vi rätt väg och tog oss genom samhället. Jag vevade ned rutan och hejdade en förbipasserande, medveten om att Axel avskydde att fråga om vägen. Så småningom hittade vi stället. Det började regna precis när vi klev ur bilen.

Huset var vitmålat med detaljer i svart. Vi tog oss uppför en stentrappa, jag och flickorna med var sin väska i handen, Axel med portföljen under armen.

På baksidan fanns den trädgård som vi hade fått oss beskriven. Ljung och enar, en buktig och svårklippt gräsmatta, några rosenbuskar. Stora stenblock vilade mot varandra i ett hörn och rester av otuktade ormbunkar trängde sig fram i gliporna. Två kråkor som kalasade på något flög snabbt i väg när vi närmade oss. Deras ogillande kraxande ekade i tystnaden.

Axel hittade efter ett tag nyckeln i rockfickan och svor när den gled ur hans hand och landade i gräset. Med visst besvär fick han upp låset och vi kunde gå in.

Inomhus doftade det såpa och trä. Tora och Linn försvann mot vardagsrummet och jag förstod på deras röster att där stod en teve. Jag vandrade runt och inspekterade de två sovrummen. Sängar med virkade överkast i det ena, en tapet med diskreta blommor i det andra. Köket hade hyllor där kaffe, te och mjöl stod i porslinbyttor med trälock.

På glasverandan blev jag stående och tittade ut genom fönstret. Havsutsikt var ingen lögn även om det var en bit ned till vattnet. Stigen som gick att skönja mellan enarna ledde säkert till en strand.

Något strök sig mot mina ben och jag såg att Rezina hade blivit både uppbugen och utsläppt ur kattburen. Axel trängde sig förbi mig. Han såg varm ut.

”Var försiktig, Axel. Ta inte i för mycket. Jag kan...”

”Hon behövde komma ut.”

”Visst. Jag hade tänkt...vågar vi släppa ut henne här på en gång?”

”Bestäm du. Men jag skulle inte göra det.”

Jag vände mig mot Tora och Linn och bad dem stänga dörren efter sig. Axel ropade att här var rått och att han skulle dra upp värmen.

Någon timme senare var det mesta upppackat. Tora och Linn låg i soffan och bytte kanaler för att kontrollera utbudet. Deras jeansklädda ben och smala armar vilade utsträckta bland kuddarna. Tamburen var fylld med skor och det fanns inte galgar så att det räckte.

Axels kläder hade jag lagt på en av sängarna. Han föredrog att själv lägga ned dem i lådorna, påstod att ingen i familjen utom han kunde vika kläder på rätt sätt. Persedelvård var en fråga om stil. Synd bara att så få människor förstod det.

Han hade försvunnit ut på verandan och när jag gick för att fråga honom om han var hungrig satt han i soffan och pratade i telefon. Bakom ryggen hade han en värmedyna. Jag gick till köket och plockade fram ingredienserna till en tomatsås. Knivarna låg pryddigt uppradade i en låda. Den jag valde gled motståndslöst genom tomaterna.

”Har du saltat?”

Axel hade smugit upp bakom mig och lagt händerna på mina axlar.

”Ja.”

”Haft i vitlök?”

”Några klyftor.”

”Ta i några till.”

Jag rörde i grytan och såg hur skalet på tomaterna sprack. Det röda innanmätet rann ut och började bubbla till en varm, hudlös massa.

”Jag pratade med föreståndarinnan på Solgården. Mamma har

tydiligen blivit värre. I dag bet hon en av vårdarna i armen.”

Jag skrattade till, vilket omedelbart fick mig att skämmas.

”Du har ett underligt sinne för humor. Är det så roligt att mamma har blivit sämre? Men det är klart. Du har ju aldrig varit allvarligt sjuk. Du kan naturligtvis inte veta hur det känns.”

Jag böjde ned ansiktet mot grytan.

”Förlåt. Det bara kom ... det var inte meningen.”

”Tänker Tora och Linn inte hjälpa till alls?”

”Jag har bett dem att duka.”

”Och det har du tydligen lyckats med.”

Jag bet mig i läppen. Inget gräl första kvällen. Vi var på semester och den hade knappt börjat.

”Jag säger till dem igen.”

En halvtimme senare satt vi vid dukat bord. Regnet hade tilltagit, uppblandat med överraskande snöblask, men Axel påstod att det skulle bli fint nästa dag. Han tänkte ta sig ned till stranden och inspektera den motorbåt som vi skulle ha till vårt förfogande. Om det nu inte var för kallt för båtfärder. Sedan ville han att vi åkte och hälsade på hans mamma. Han verkade vara på bättre humör och när jag frågade svarade han att han mätte bra.

Ingen ville följa med mig på en kvällspromenad efteråt. Axel hade några samtal att ringa och det var uttalat viktigt att han gjorde det omedelbart. Linn pratade om en ny bok och Tora hade försvunnit in i sovrummet. Jag klädde på mig och vandrade ut. Ensamheten kändes som en gåva.

Gräset på stigen var fuktigt och halt. Jag väjde för enar och snår och stod efter ett tag på en höjd. Nedanför låg havet. Några skepp syntes vid horisonten och en mås flög över vattnet. Skiffergrå dimma svepte över stranden, snäckskal krasade under foten.

Du är väl en sådan där havsromantiker, hade jag fått höra en gång. Sedan dess hade jag funderat på vad det kunde betyda. Var en havsromantiker någon som blev lugnare vid åsynen av havet, någon som tyckte att dess nyckfullhet påminde om människans?

Mamma och pappa bodde gärna i närheten av havet. Just nu var de långt borta, i Piteå, där de tog hand om en gammal släkting till

mamma. Jag hade pratat med dem för några dagar sedan och mamma hade frågat om jag ville ha gamla lakan. För spetsens skull. Släktingen hade hur många som helst och de där broderade monogrammen kunde jag göra något av. Jag kunde ju sy, till skillnad från henne.

Nu önskade jag att de stod här bredvid och förklarade att ingenting är så farligt att det inte kan bli värre. Att de sa som de brukade säga: Gör som farmor och skratta för dig själv, fast det inte är roligt. Man känner sig bättre efteråt.

Jag skrattade på försök. Måsen svarade med ett lystet skrik innan den dök mot vattenytan. Linn hade en gång frågat mig vart alla döda fåglar tog vägen. En trovärdig förklaring hade gäckat mig sedan dess, men här vid mina fötter låg ett sprött skelett och några vilsekomna fjädrar. Snart skulle resterna av en sjöfågel vara stoft att dela lika mellan vind och vatten.

Jag blev stående på stranden medan mörkret sänkte sig över landskapet. När jag slutligen vände mig om för att gå tillbaka var jag genomblöt och vinden hade suddat ut fotspåren i sanden. Men det lyste trivsamt i fönstren på det hus som vi för några timmar sedan hade gjort till vårt, och när jag kom in ropade Tora att hon hade satt på te och att det fanns färdigt i kannan. Earl Grey som du gillar, mamma, och då kom tårarna, bortstrukna med ärmen, nästan redan innan de var där.

Linn berättade att hon hade hittat en trappa upp till en stor vind där det verkade finnas massor med gamla saker och bråte. Kanske kunde hon hitta böcker där uppe. Om hon hann läsa ut alla hon hade med sig och behövde fler.

Strax därefter gick vi och lade oss. Axels och min säng var skilda åt av ett gemensamt nattduksbord, prytt med en liten spetsduk. Han lade sig före mig iklädd en nyinköpt pyjamas. Jag strök honom över ryggen och fick en dämpad suck till svar. Han hade tagit med sig värmedynan under täcket. Radion stod på och förmedlade trivsamma viktigheter.

Jag hade tänkt berätta att jag bläddrat i anteckningarna till mitt arbete om evighet. Att jag på stranden hade fått en känsla av att jag stod utanför tiden och iakttog mig själv. Så hade poeter beskrivit det

i sina dikter och jag hade känt likadant den gången när Linns liv stod på spel och jag blev insläppt i en kyrka för att försöka nå Gud.

Kanske hade han känt något liknande. Kanske skulle vi ha tid att tala om det i morgon.

KAPITEL TRE

Gryning efter en otäck dröm. En grotesk varelse, varken människa eller djur, hade kommit in i ett rum där vi alla var samlade. Varelse hade skrikit och slagit omkring sig medan Axel helt lugnt hade berättat att det där var hans barn. Det var resultatet av ett tidigare förhållande och han hade hållit barnet gömt på vinden under alla år.

Jag smög mig upp, öppnade dörren och andades in morgonluften. I trädgården vilade skuggorna mot träden och på en gammal telefonstolpe satt en fågelholk. Axel hade haft rätt. Det skulle bli en fin dag, om än kall. Det kändes som om det låg ännu mer snö i luften. Vit påsk i stället för venetiansk vår. Men att Italienresan hade blivit en Skåneresa berodde inte på mig. Axels hälsa hade fått oss att ändra ännu ett beslut.

Rezina låg utsträckt vid spisen och när jag böjde mig ned lade hon sig på rygg. Jag klappade henne och hon nafsade mig försiktigt. Hon åt det jag hällde upp i skålen och när jag gick ut smet hon med mig, sprang in bland enarna och var försvunnen. Strunt samma, hon fick klara sig. Jag kunde varken bevara vår katt eller de möss hon skulle jaga från ondo.

Linn hade nästan blivit deprimerad när möjligheten att få en katt hade verkat utesluten. Jag hade lyckats övertala Axel, men segern var dyrköpt. Han tyckte inte om Rezina och alldeles särskilt avskydde han den oordning som hennes kattlåda medförde. Jag sopade sand, dammsög hår och spredade bort minsta antydning till dålig lukt. Linns

glädje var tacken. Hon älskade sin katt över allt på jorden.

Det var när mamma besökte oss för att titta på Rezina som hon för första gången nämnde att jag borde gå och tala med någon om vad som hade hänt. Axels sjukdom och sviterna efter den.

”Det är ju inte bara Axel som har drabbats utan hela familjen. Du har också rätt att sörja”, hade hon sagt.

Kanske det, men jag kände det inte så. Jag kunde fortfarande springa lika snabbt som för några år sedan. Jag behövde inga glasögon, jag kunde köra bil obehindrat. Jag slapp oroa mig för att något inre organ skulle sluta fungera och tvinga mig att ligga kopplad med slangar till apparater. Axel hade överlevt och vi hade två barn som behövde oss. Om inte jag orkade, vem skulle göra det då?

Det doftade fuktig jord, men när jag slöt ögonen såg jag människor i vita rockar och vårluften byttes ut mot stanken av desinfektionsmedel. I huvudet ekade förvirrande förklaringar. En infektion. Njursvikt. Problem med cirkulationen. Men var inte orolig för respiratorn. Den är till för att kroppen ska kunna koncentrera sig på att återhämta sig. Kroppen, Axels kropp. Som om den vore något annat än Axel.

Alla tysta timmar bredvid Axels säng. Människor som kom och gick, som läste i journaler, tog prover och ibland såg till att jag åt. Uppvaknandet, tacksamheten. Sedan läkarnas dom.

Snart skulle min familj vakna och jag kunde slösa med kärlek för att bevisa att vår värld fortfarande var hel. Jag skulle sätta på vatten, tina bröd, fråga om juice och vad vill vi göra i dag?

Axel gav mig en kram bakifrån och jag ryckte till.

”Varför står du här ute i bara nattlinnet?”

”Det var en så vacker morgon. Jag släppte ut Rezina.”

”Du fryser ju. Och man vet faktiskt inte vad för sorts folk som smyger omkring här i buskarna. Gå in och klä på dig.”

Själv var han redan färdig. Han sa något om en fin dag och att ha sovit gott. Sångarna var tillräckligt hårda. Men han tyckte att han hade hört att det ringde. Hade jag pratat med någon? Nu gällde det att få tag i en tidning. Helst någon lokal blaska så att man fick reda på vad som hände i obygdén.

Axel försvann och sedan hördes motorljud och en smäll. Kort

därefter kom han tillbaka med tidning och färska frallor. Han hade sett det där bageriet när vi körde förbi.

Frukosten blev trivsamt. Matbordet var stort och inbjudande och köksstolarna av gammal modell men med nyklädda sitsar. Flickorna, som inte hade tyckt att Skåne var att jämföra med Italien, verkade ha funnit sig till rätta. Linn förklarade att hon tänkte bada varje dag. Badrummet var utrustat med ett enormt inbyggt badkar klätt med kakel, och närmare Italien än så kunde man nog inte komma här.

Axel upprepade att han tänkte hälsa på sin mamma under dagen. Ingen av våra döttrar hade lust att följa med.

Några timmar senare var vi på väg mot Solgården, där Axels mamma bodde sedan några månader tillbaka. När vi steg in i bilen hade jag sett att sidan var skrapad. Axel måste ha kört in i stenvuren i morse. Antingen hade han inte sett det eller också ville han inte låtsas om det. Skadan var inte stor och mig störde den minst av alla. Kanske kunde jag hitta en verkstad senare.

Jag körde. Axel hummade med i musiken han hade satt på och småpratade om det ena och det andra. Men han svarade inte när jag frågade hur hans pappa klarade sig utan sin fru. Axel hade knappt velat tala om att hans mamma var obotligt sjuk, och hur nära de stod varandra kunde jag egentligen inte säga. Mest var det Axels systrar som hade ringt och hälsat på. Axel kunde som ende son göra entré när han ville. Hans gästspel var alltid bejublade.

Jag tänkte på första gången Axel tog med mig hem för att presentera mig för sina föräldrar. De hade serverat en god måltid och låtit maten tysta mun. Jag hade pratat på som hemma hos mina föräldrar och det enda som hörts i rummet var klirrandet av bestick och min röst. Senare hade Axels föräldrar låtit hälsa att de tyckte jag var en trevlig flicka.

Andra gången vi var där hade mina föräldrar varit med. Mamma hade haft på sig sommarklänning mitt i vintern och pappa hade burit fluga. Axels mamma hade frågat om hon skulle skruva upp värmen. Sedan hade pappa bestämt motats ut ur köket när han hade erbjudit sig att hjälpa till med disken.

Och nu var Axels mamma på väg in i ett glömskans land där hon ibland inte längre visste vad en kastrull skulle användas till. Ena söndagen hade hon tagit emot oss med en oklanderligt komponerad middag, andra söndagen hade hon vantar och mössa på sig när hon öppnade dörren.

Boende, i alla fall tillfälligt, hade ordnats av Axels pappa, som kände till personalen och vitsorden. En bit bort var det visserligen. Men som sagt, vad visste man om framtiden? Och disken i Axels föräldrars stora hus togs numera omhand av en hushållerska som kom tre gånger i veckan.

Det var strax efter att Axels mamma hade flyttat som Axel föreslog att vi kanske skulle strunta i den planerade bilresan söderut och vistelsen i Italien under påsken. Vi kunde få låna ett hus av vänner till hans föräldrar. En villa i Skåne, vid havet, alldeles i närheten av hans mammas sjukhem. Vi kunde ta lite extra ledigt och vila ut tillsammans och umgås. Tora och Linn höll på att bli vuxna. Han kände det. Nu fick vi ta vara på tiden vi hade kvar innan de flög ur boet. Samtidigt kunde vi besöka hans mamma medan hon var någorlunda klar. Och jag kunde börja arbeta på den där artikeln om evighet som jag hade pratat om.

Jag som sett mig själv vandra längs Venedigs kanaler hade försiktigt undrat om han inte trodde att flickorna skulle bli besvikna. Axel hade svarat att det trots allt fortfarande var vi som betalade räkningarna. Han hade strukit sig över ögonen och jag hade stoppat in guideboken över Italien i hyllan och i stället plockat fram gummistövlar och regnrockar.

Medan Axel hade gått på återbesök hade jag packat ned lakan, handdukar, basvaror och kattmat. Han hade gått till advokatbyrån för att avsluta och jag hade gått till institutionen för att avsluta.

Nu var vi här. Bara vi. Precis så som Axel ville ha det.

Efter någon timme svängde vi in på grusplanen. Solgården var en ståtlig villa. Rader av fönster blickade mot oss, pelare flankerade porten och en välskött trädgård med stora träd omgav huset och några annex.

Föreståndarinnan som kom ut och hälsade verkade ha ordning på saker och ting. Hon kom uppenbarligen ihåg Axel, som hade varit med när hans mamma flyttade in.

”Välkomna”, sa hon och sträckte fram handen. ”Marianne sitter faktiskt ute i trädgården. Vi trodde att det skulle bli varmt i dag och sedan blev besvikelsen stor när vi tänkte stanna inomhus. Så vi klädde på oss ordentligt i stället.”

”Hur mår hon?”

Vi gick till andra sidan huset och Axel fick svaret att Marianne mådde bra efter omständigheterna. Han frågade inte mer och vi kom fram till en uteplats där flera äldre människor satt och försökte äta eller dricka. De flesta var placerade i rullstol och några hängde trött över bordet. Alla var klädda i jackor och rockar, någon hade en schal kring huvudet.

Axels mamma satt på kortänden. Hon såg pryddig ut i kappa och pärlörhängen och hade en filt svept kring benen. Filten hade en stor kaffeleck.

När hon såg oss reste hon sig så hastigt att en kopp välte.

”Viola! Så trevligt att du kom tillbaka. Vi hade ju så roligt i går.”

Jag vågade inte titta på Axel, som böjde sig fram för att ge sin mamma en kram. Marianne ryggade tillbaka.

”Vem är du?”

”Mamma, det är jag. Axel.” Han lät irriterad.

”Axel? Jag har en son som heter Axel. Känner du honom?”

”Jag är din son, mamma. Det är jag som är Axel”, svarade Axel med ännu skarpare röst.

Marianne rynkade pannan.

”Synd att ni inte kom i morgon. Då ska de komma hit från Saab och sjunga för oss.”

”Saab är ett bilmärke”, sa Axel.

”Vad fin du är i håret, Viola.” Marianne vände sig mot mig.

”Ursäkta, men jag tror att ni behöver vara ensamma”, viskade jag till Axel och gick därifrån.

Ett rop, nu var väl måttet ändå rågat, och jag kände ursinniga blickar mot min rygg. Men jag fortsatte runt husknuten, sjönk ned

på en bänk och begravde huvudet i händerna.

Tanken på att inte kunna behärska mig var värre än Axels ilska. Skrattretande tokigheter och sorgen över en människas förfall. Så nära fanns bråddjupet, så lätta var felstegen. Jag insåg plötsligt att i Mariannes värld måste Axel te sig som en idiot. Komma där och påstå att han var hennes son. En främling. Det var bara att vrida på kalejdoskopet för att Marianne skulle framstå som den kloka av oss.

Någon satte sig bredvid mig och jag kände en doft av något obe-stämbar, ett bakverk eller en kryddig parfym.

”Jag borde kanske ha lämnat dig i fred, men du gråter ju så förtvivlat. Nog för att tårar aldrig har hjälpt någon kvinna till ett lyckligare liv. Fast jag ser ju att du har anledning.”

Jag tittade upp. Kvinnan såg ut som en liten fågel. Håret var samlat i en flätad knut i nacken.

”Linnea. Kalla mig Lea, det gör alla andra. Passar mig bättre. Jag har aldrig haft något gemensamt med det där rosa blomstret som gömmer sig i mossan.”

”Jag heter Viola. Så jag förstår vad du menar.”

”Viola. För all del. Helt bort i tok är det inte. Du kunde tas för skör, med allt det där håret och så ljus hy. Men jag tror att du är segare än vad du ser ut. Vad gör du här?”

”Jag och min man hälsar på min svärmor, Marianne Odin. Hon flyttade hit för ett tag sedan.”

”Marianne. Då förstår jag.”

”Du vet vem hon är?”

”Jag ska inte säga att jag känner henne. Men vi har talats vid några gånger. Alldeles för intelligent för det här stället. Rolig är hon också.”

”Hon är inte riktigt...jag menar att hon har blivit lite förvirrad.”

”Det är vi väl alla. Somliga mindre, de flesta mer.”

Hon räckte mig en näsduk och såg sig sedan omkring.

”Om du vill kan vi ta en promenad i parken. Annars kan vi gå upp på mitt rum. Du kanske vill snyta dig och få något varmt i dig. Någonstans där ingen ser. Här börjar bli så kallt att man fryser fast på bänken.”

Det sista jag ville nu var att träffa Axel och hans mamma och jag tackade ja. Tillsammans gick vi mot ingången medan jag undrade varför Lea vistades på Solgården. Hon var betydligt äldre än Marianne men såg frisk ut, trots att hon efter ett tag bad att få stödja sig på min arm. Som om hon kände min undran började hon förklara.

”Jag får en släng ibland av något gammalt sattyg som jag drog på mig i Afrika. Feber och elände. Blir svag och virrig, det är därför jag är här. Men det går ju gudskelov över.”

”Jag förstår att det måste vara deprimerande. Med sådana som min svärmor.”

”Åh, Marianne är snarare uppfriskande. Hon har förmodligen varit en tjänande ande i hela sitt liv och aldrig tyckt sig ha rätt att säga ifrån. Nu kommer allting ut och jag klandrar henne inte. Synd på folket här som får skäll ibland mellan skratten. Men jag tror att de tar det med ro.”

”Ja, hon har passat upp i hela sitt liv. Jag har aldrig fått hjälpa henne med någonting när vi har varit där. Axel, min man, har påstått att hon vill ha det så. Inte så att han tycker att en kvinna ska sköta allt. Men min svärfar har aldrig gjort något hushållsarbete.”

”Det var väl den enda frid och ro hon hade, kan jag tänka. Gift med en gubbe som sträckte ut sig som ett smycke på soffan. Jag hade en väninna som var gift med en likadan. Hon brukade säga att bäste man var arbetande man. Och att bästa barn var sovande barn.”

Vi var framme vid porten och jag öppnade den. Entrén var väldig och en bit bort skymtade en bred trappa med räcken i polerat trä. Väggarna var täckta av tavlor i guldramar och det ekade när vi gick över stengolven, där blodfärgade fossil vilade insprängda strax under ytan. I ett hörn stod en ensam spinnrock.

Sakta tog vi oss uppför trappan. Leas andning lät ansträngd och i en korridor blev vi stående framför några svartvita fotografier av människor som vilade på britsar uppradade i ett stilla snölandskap. En sjuksköterska serverade soppa och en patient i pälsmössa och vantar sträckte fram händerna för att ta emot en tallrik. Texten bredvid förklarade att Solgården en gång hade varit ett sanatorium där sjuka lungor behandlades med frisk luft.

Efter ett tag kom vi till Leas rum och hon släppte in mig. Det var överraskande stort. I ena hörnet stod en järnsäng och vid väggen ett bord i mahogny. På fönsterbrädan låg några lackerade prydnadssaker. En träkista med utsnidade figurer på locket var placerad vid sängen. Mattor kvävde ljuden av våra steg och när klockan som hängde på väggen slog ett slag fick det mig att spritta till.

”Lite har jag bett att få med mig hemifrån. Jag skulle inte stå ut annars med det här andäktiga möblemanget när jag vet att jag blir kvar ett tag. Vill du ha kaffe? Äkta vara, inte det där änglapisset som de serverar här.”

Hon väntade inte på svar utan tog fram en gammal kaffekvarn, hällde i bönor och försvann in i en kokvrå. När hon kom tillbaka hade hon två koppar med sig.

”Bra mot värk också.”

Hon måste ha märkt att jag hade ont. Som liten hade jag en gång stöpt ljus tillsammans med min bror och min syster. Vi hade lagt ned gamla stearinrester i en gryta och förtjust iakttagit hur allt hade börjat bubbla. Plötsligt steg flammor upp mot taket och jag tog tag i kastrullen och bar den mot vasken. Något smällde till och hett stearin landade på min arm.

Brännsåret bleknade och det enda men jag fick av händelsen var en ökad känslighet i huden på vänster arm. Därför bar jag ofta långärmat och avstod från att sola. Nu ömmade huden ordentligt, så som den hade plågat mig ända sedan Axel blev sjuk. Men kaffet var gott och jag berömde det. Sedan blev det tyst, förutom klockans tickande och ljudet av steg långt borta.

Rummet låg i halvdunkel och Lea tände ett ljus. En bit av tändstickan trillade ned på bordet. Hon plockade upp den och borstade duken ren från sot.

”Du är alltså Marianne Odins svärdotter”, sa hon sedan. ”Hur känns det då?”

”Ja ... hon har alltid varit snäll mot mig.”

”Varför skulle hon inte ha varit det?”

”Nej, det är sant. Men jag känner henne inte så väl även om det kan låta underligt. Axels mamma har som sagt alltid varit hemma.

Så var det inte hos oss när jag växte upp.”

”Jag förstår det. Var väl det som lockade mannen din. En kvinna som stod på egna ben. Att han sedan förväntar sig att du dessutom ska sköta det som hans mor skötte är en annan sak. I början är de stolta och lyckliga. Sedan kommer räkningen. Alla är inte sådana förstås. Det finns undantag även om de är få.”

”Jag tycker nog att Axel och jag har delat på ansvaret så bra som möjligt. Han har ju arbetat mer än jag. Min mamma och pappa var väldigt jämställda, men inte särskilt representativa. De var musiker och arbetade på oregelbundna tider.”

”Tur det. Med tanke på vad den som uppoffrar sig får. En plats på ett vårdhem dit ingen kommer på besök. Jag ger mig den på att din man just nu går omkring och letar efter dig för att han vill åka hem.”

Det var mycket troligt. Jag kunde inte minnas en enda gång då Axel och hans mamma hade suttit tillsammans och haft något längre samtal. Ofta var det jag som agerade länk om vi tre vid något sällsynt tillfälle var hänvisade till varandra. Som i dag, till exempel.

”Du är lite lik min bästa väninna. Rakel hette hon. Ingen av er skulle välja den enklaste vägen. Och jag tror att du, precis som hon, har en vilja att förstå det som vi andra inte förstår.”

I brist på svar betraktade jag silverljusstaken och sa något om ett vackert hantverk.

”Staken? Den kommer från Rakels familj. Ägodelar ger jag inte mycket för. En börda blir de till sist, sakerna i rummen eller pengarna i skattkistan. Kräver sitt arbete och tynger sinnet och tankarna. Men den här är viktig för mig. När jag satt hos Rakel och vi båda visste att hon skulle dö, bad hon mig att tända ljuset i staken ... den som var hennes. För det fanns två.”

Ljuslågan fladdrade till. Leas skugga lekte på väggen som om den döda Rakel hade kommit på besök. Så började mina tårar rinna igen.

”Nu får du förlåta om en gammal kvinna blir oförsämd. Jag vet att det inte alltid är lönt att tala om det svåra med folk som inte begriper, men var sitter det onda? Du är inte sorten som gråter för

minsta småsak. Snarare bär du på mer än vad du orkar med.”

Jag skakade på huvudet, mer åt mig själv än åt Leas ord. Skammen över mitt beteende sköljde över ansiktet i en varm våg.

”Det har med din man att göra, eller hur?”

Jag kände att jag ville ge henne en förklaring.

”Märks det så väl?”

”Man lär sig att både se och höra mellan raderna när man har levt så länge som jag.”

”Jag vet bara inte var jag ska börja.”

”Början brukar vara en bra början.”

Som om jag inte visste det.

”Jag... Axel... för fyra år sedan blev han sjuk. Han fick hög feber och började yra. Vi åkte in med ambulans till sjukhuset och strax därefter låg han i respirator.”

”Kära nån.”

”Han vaknade så småningom ur koman. Men hans ena njure är skadad och han står i kö för transplantation. Risken är att han behöver regelbunden dialys. Dessutom är synen nedsatt på ena ögat. Han har alltid sett dåligt och det har av någon anledning förvärrats. Och Axel utgår från att alla krämpor har med hans sjukdom att göra.

Hur som helst var han sjukskriven i nästan ett år. Nu har han börjat arbeta igen och är i ganska god form. Men han klarar inte riktigt att hålla samma tempo som förut. Det gör honom frustrerad.”

”Vad sysslar han med?”

”Han är advokat.”

”Van att veta bäst, med andra ord. Vems talan han än för.”

Jag visste inte vad jag skulle svara. I huvudet virvlade minnesfragment från de senaste åren. Axels irritation när sjukskrivningen drog ut på tiden. Hans otäcka stönanden efter fysisk ansträngning och trötta ögon när han låg på soffan och läste tjocka luntor från arbetet.

Axels ovilja att gå bort, att träffa andra människor, att vara någon annanstans än på kontoret eller hemma med familjen. Axel, sällskapsmänniskan, som förvandlats till någon som på sin fritid ville vistas i den lilla världen och inte i den stora. *Bara vi.*

Axels vredesutbrott. Hans irritation, hans misstänksamhet. Hans fördömande av allt och alla. Hans behov av kontroll.

”Vi har varit hos flera specialister. Några är hoppfulla. Och Axel är inte dödssjuk. Men att han inte orkar...”

”Något ynkligare än en sjuk karl får man leta efter. Trettiosju och två och täppt i ena näsborren, då är de dödssjuka. Inte undra på att du har haft det besvärligt.”

”Jo, jag får ju ta ett större ansvar. Dessutom grälade Axel och jag innan han blev sjuk. En bagatell, men han tog bilen och for i väg. Och sedan blev han dålig på natten.”

Jag tystnade igen. Vad skulle jag säga? Att trötthet och en odefinierbar känsla av skuld kapslades in i ständigt återhållen gråt? Att det som andades egna önskningar, drömmar eller intentioner höll på att vittra sönder när allt kretsade kring Axel och hans hälsotillstånd?

”Du går omkring och bär på en stor sorg, Viola. Jag vet hur det känns.”

Lea hade knäppt händerna i knäet. Hennes bröstkorg hävdes och sänktes. Klockan slog några spröda slag igen.

”Vad får dig att orka?”

”Jag vet inte. Mina barn förstås. Vi har två döttrar, de är fjorton och sexton. Och jag tycker om mitt arbete. Jag undervisar i anglosaxisk litteratur på universitetet. Tanken är att jag ska arbeta en del under den här påskledigheten. Vi skulle ha åkt till Italien, men Axel mår inte så bra. Och med tanke på hans mamma... vi fick låna ett hus. Så att vi kan komma och hälsa på.”

”Du ska alltså arbeta. Och ta hand om en sjuk man. Och besöka din sjuka svärmor. Inte underligt att du gråter.”

Stearinet rann längs ljuset och nedför staken. Det flöt ut på duken, där det stelnade i en rund pöl. Olyckan i min barndom hade inte gjort mig rädd för elden och nu motstod jag impulsen att sticka ned fingret i det varma och låta det få en skyddande stearinhinna. Linn och Tora älskade också att leka med tända ljus, att bryta bort stearinbitar och låta dem smälta i lågan. Axel brukade be dem att låta bli.

”Arbetet är det som tynger mig minst. Snarare längtar jag alltid efter det. Nu ska jag skriva en artikel som handlar om evighets-

begreppet i några utvalda dikter. Från Shakespeare till T.S. Eliot. Ett vansinnesprojekt egentligen, men det är något jag har velat slutföra länge. Hittills har tiden inte räckt till.”

”Evigheten? Önskar att jag kunde tro på den. Mer än som en önskan. Men nu överdriver jag. Visst finns det somligt som är där för alltid. Känslor och minnen, även om det säkert är för enkelt uttryckt för dig.”

”Inte alls.”

Let me not to the marriage of true minds / Admit impediments. Shakespeare, sonett 116. Jag öppnade munnen för att förklara men stängde den igen. Tänkte att teoretiska resonemang om flera hundra år gamla dikter kanske skulle tråka ut kvinnan mitt emot mig.

Men stroferna flödade genom mitt huvud. *Love alters not with his brief hours and weeks / But bears it out even to the edge of doom.* Att nå en evighetsupplevelse genom att älska. Att i kärleken uppleva evigheten. Att följa stjärnan, den som ledde skeppet och människan genom stormen mot en högre existentiell dimension.

Och så detta: *Love is not love / Which alters when it alteration finds, / Or bends with the remover to remove.* Kärlek är inte kärlek om den förändras för att allt omkring den gör det. Ord som ibland hade fått mig att ligga sömlös.

Lea log lite.

”Jag har bott i Kina i flera år. Där fanns tankar kring evigheten som vi först inte fick ihop med våra egna. Sedan begrep de klokare av oss att skillnaderna inte var så stora. Folk är folk, och de ska leva och de ska dö. Alla vill vi få fason på oron och göra begripligt det som ändå inte går att förstå sig på.”

”Kina? Vad gjorde du där?”

”Jag var missionär. Ja, det är ju ingenting som har färgat av sig precis och inte smittar det heller. Men jag har faktiskt varit en av de där heliga människorna som begav sig till det som kallades hednaland för att predika. Och tala om för människor att det som de trott var rätt och riktigt i hundratals år var lika förrädiskt som isen på våren.”

”När var du där?”

”Vi var i Afrika först. Det var under första världskriget. Vi flydde från eländet hemma. Och till Kina åkte vi när andra världskriget bröt ut.”

Lea lutade sig tillbaka i stolen. Klänningen veckade sig över benen och hon rättade till den med några raska nyp.

”Första gången vi gav oss i väg var i augusti nittonhundra-trettionio. Det kan tyckas tokigt att jag minns det så väl, men det gör jag. När vi steg på tåget lyste solen över fälten och när vi kom till Tyskland vandrade unga män kring i stålskodda vandringskängor och judarna slängdes ut från vårt hotell. Hitlers bild satt på väggen.

Vi var på ett möte. Sjöng om *Herrlichkeit Dir, Jesu, allein*. Jo pytt, vilken härlighet. Hyckleri av värsta sorten. Jag minns att Ruben var upprörd. Han lärde sig aldrig det där om människans dubbla väsen, min man. Att ont kan följa på gott och tvärtom.”

Jag lutade huvudet mot stolsryggen. Kroppen kändes tung. Almanackan på väggen visade dagens datum, den trettonde april nittonhundra-trettiofå.

”De släppte i väg oss över havet. Sedan fick vi åka hem igen. Kriget satte stopp för allt. Vi kunde ha dött där och då och predikat för fiskarna. Förlåt mig, Viola, men det finns vansinnigheter som måste kallas just vad de är. Och lika våghalsigt som folk tyckte det var att åka första gången, lika undrande var de andra gången vi for.”

”Men det gjorde ni?”

”Ja. Det gjorde vi. Bara några månader senare. På självaste Luciadagen. För att sprida ljus, precis som hon. Passande, kan man tycka.”

”Det låter så modigt.”

”Det var mycket vi inte visste då. Och ändå var det så mycket jag visste. Vad som kan hända på havet i krigstider. Jag svor det en gång, att aldrig vara i närheten av havet om jag slapp det. Men människor är ett opålitligt släkte. Ibland kan man inte ens lita på sig själv.”

Något i det hon sa påminde mig om var jag befann mig.

”Tack för allt. Jag tror att jag måste gå nu. Men vi kommer säkert tillbaka. Så om du har tid vore det roligt att höra dig berätta mer.”

Tanken på att Axel stod och väntade gjorde mig nervös. Jag sneg-

lade både på min egen klocka och på väggklockan. En dryg timme hade jag varit borta. Kunde Axel ha blivit så arg att han redan hade åkt hem? Nej, han skulle inte vilja köra om det regnade.

”Tid är det enda jag har. Kom när du vill.”

Lea gick fram mot den snidade kistan och slog upp locket. Efter ett tag hittade hon en mapp som hon räckte mig.

”Kanske roar det dig att läsa något till dess. Det här har jag fått hjälp att rätta till så att det blir läsbart. Jag har en bekant som är duktig på sådant.”

”Gärna. Vad är det?”

”Berättelser. Om det ena och det andra. Somligt kan ge dig något att fundera på när du sitter och klurar över dina dikter.”

Något föll till golvet när jag tog emot mappen och jag böjde mig ned för att ta upp det. Ett torkat blad.

”Bambu. Lägg det bland papperen är du snäll. Det är där det hör hemma.”

Jag lade in bladet i mappen. Kände tacksamhet både för vår stund tillsammans och det förtroende hon visade mig genom att låna ut något personligt. Jag tog henne i hand och hon höll fast min hand mellan sina båda. Sedan smekte hon mig försiktigt över kinden.

”Låt nu bli att skämmas för att din man har fått umgås med sin sjuka mamma. Det finns värre saker. Ångra dig ska du bara göra när det verkligen behövs. Och knappt då heller. Det är bättre att försöka ställa till rätta i stället.”

Hon öppnade dörren åt mig med en vänlig nick. Lea kunde inte veta att Axel avskydde att vänta. Förr hade jag struntat i det.